

Swedbank ekonomikas apskats

Swedbank analīze par Zviedrijas un Baltijas valstu ekonomikām

2012. gada 24. aprīlis

Turpinot ceļu uz izaugsmi

Saturs:

Joprojām nestabila vide, bet pagrieziena punkts ir tuvu 2

Pasaules ekonomikas izaugsme labākajā gadījumā blāva 5

Pasaules ekonomikas izaugsme ir vājinājusies, bet noskaņojums – uzlabojies

Bāzes scenārijā prognozējam pieticīgu izaugsmi

Asimetriski riski – augstāka varbūtība sliktākam nekā labākam scenārijam

Latvija: Ir labāk, bet jā saglabā piesardzība 9

Optimistiskāks skats uz eksportu, bet tā izaugsmes temps turpinās palēnināties

Labāks noskaņojums balsta investīcijas

Spridze darba tirgū var pieaugt jau 2013.gadā

Inflācija palēninās, taču kāpuma riski pastāv

Augstāks optimisms veicina mājsaimniecību patēriņu

Uzmanīgi ar budžeta tēriņiem!

Pilns apskats, kas iekļauj Zviedrijas, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas ekonomikas, ir pieejams angļu valodā:

<http://www.swedbank.lv/eng/docs/materiali.php>

Pasaules ekonomika

- Kopš janvāra dati par pasaules ekonomiku bijuši pretrunīgi. Šī gada pasaules IKP pieauguma prognozi saglabājam 3.1% līmenī, bet 2013.gadam tā palielināta no 3.1% uz 3.4%, jo eiro zonā, šķiet, mullāšanās scenārijs nostiprinās un negatīvu risku varbūtība ir nedaudz mazinājusies.
- Bāzes scenārija varbūtība ir 60%, kamēr sliktāka un labāka scenārija varbūtība ir attiecīgi 30% un 10%. Galvenie negatīvie riski ir augstāka naftas cena, jauna krīze eiro zonā, ja Spānijai un Itālijai vajadzēs finanšu palīdzības programmu, „cietā piezemēšanās” Ķīnā un lēnāka atveseļošanās ASV.

Latvija

- Ekonomikas izaugsme 2011.gadā bija robusti 5.5%. Galvenais dzinulis bija investīcijas, bet nozīmīgs bija arī mājsaimniecību patēriņš. 2012.gada sākumā izaugsme, lai arī palēninājās, saglabājās spēcīga, ko balsta pārsteidzoši robusts optimisms un eksportētāju noturība pret ārējā pieprasījuma piebremzēšanos.
- Izaugsmes prognozi palielinām uz 2.5% 2012.gadam un 3.5% 2013.gadam, tam iemesls ir gada sākumā spēcīgāka Latvijas ekonomika un nedaudz labākas prognozes galvenajiem tirdzniecības partneriem. Inflācija samazināsies no 2.8% šogad līdz 2.5% 2013.gadā. Euro ieviešana 2014.gadā ir reāla, taču mērķis ir kļuvis izaicinošāks.

Igaunija

- Pēc turpat 9% izaugsmes trīs ceturkšņus pēc kārtas, gada pēdējā ceturksnī IKP izaugsme palēninājās, 2011.gadā kopumā sasniedzot 7.6%. Neskatoties uz kritumu gada beigās, pērn eksports auga par spēcīgiem 24.9%. Nodarbinātība pieauga par 6.7%, balstot mājsaimniecību optimismu un patēriņu.
- IKP pieauguma prognozi šim gadam saglabājam 2.7% līmenī, bet 2013.gadam to nedaudz palielinām no 4.0% uz 4.2% dēļ labākas situācijas pasaulē. Inflācija saruks no 5% 2011.gadā līdz 3.8% šogad, un 3.2% 2013.gadā. Lai arī budžetā atkal būs deficīts, valsts finanses ir labā stāvoklī.

Lietuva

- Izaugsme pērnā gada beigās palēninājās, uzņēmumiem mazinot krājumus. Lai arī optimisms saruka, 2011.gada pēdējā ceturksnī investīcijas un mājsaimniecību patēriņš saglabājās spēcīgs. Bezdarbs saruka zem 14%, reālās algas kāpums ir kļuvis straujāks.
- 2013.gadā IKP pieaugums paātrināsies līdz 4.3% pēc mērena 3.3% kāpuma šogad. Inflācija būs nedaudz augstāka, sasniedzot 2.8%, t.i., iespējams virs Māstrihtas cenu stabilitātes kritērija. 2013.gadā inflācija samazināsies līdz 2.5%, bet bezdarbs kritīsies līdz 11%.

Zviedrija

- Izaugsme 2011.gada pēdējā ceturksnī strauji saruka, samazinoties eksportam, bet noturīgs mājsaimniecību patēriņš kritumu stabilizēja. Ekonomikas izaugsme pērn sasniedza 4.0%. 2012.gada pirmo mēnešu dati rāda, ka aktivitātes kritums sasniedzis zemāko punktu un izaugsme atjaunosies.
- Ekonomika sāks atgūties 2012.gadā, tomēr bezdarbs saglabāsies augsts. Monetārā politika nesniegs papildu atbalstu, un fiskālā politika ir nogaidīšanas pozīcijā. Ārējo pieprasījumu mazina eiro zonas krīze, IKP izaugsmes prognoze 2012.–2013.gadam ir attiecīgi 0.5% un 2.1%.

Ārēja vide vēl trausla, bet ir izmaiņas uz labo pusi

Ekonomikas izaugsme Zviedrijā un Baltijas valstīs pērnā gada nogalē ievērojami palēninājās, un kopš iepriekšējā apskata, ko publicējam šī gada janvārī, ekonomikas attīstība lielā mērā ir saglabājusi nestabilu gaitu. Ekonomikas dati ir bijuši pretrunīgi, tādēļ 2012.gada izaugsmes prognozi pasaules ekonomikai kopumā esam saglabājuši nemainīgu. Turpretim varbūtība izaugsmei kļūt spējākai 2013.gadā ir uzlabojusies, jo eiro zonā, šķiet, mullāšanās scenārijs nostiprinās un negatīvo risku varbūtība ir nedaudz mazinājusies.

Zviedrijas un Baltijas valstu prognozes 2012.gadam kopumā nav daudz mainījušās salīdzinājumā ar janvāri, kamēr nākamajam gadam tās ir nedaudz koriģētas augšup. Zviedrijas IKP 2012.gadā pieaugs par 0.5%, bet 2013.gadā izaugsme sasniegs 2.1%. Baltijas valstīs IKP pieaugums būs 2.5%-3.3% šogad un 3.5%-4.3% nākamgad, Latvijai esot intervāla zemākajā galā, bet Lietuvai – augstākajā.

Galvenie riski, kas apdraud Zviedrijas un Baltijas valstu ekonomikas, ir starptautiski – piemēram, jauna nestabilitāte eiro zonā. Tas var notikt, ja Spānijai un arī Itālijai būs

nepieciešama finanšu palīdzība, un ja tam sekotu dziļāka recesija kā prognozēts. Tāpat arī augstāka (vai zemāka) naftas cena, krasāka sabremzēšanās Ķīnā un citos nozīmīgākajos attīstības tirgos, un lēnāka (vai straujāka) atgūšanās ASV ekonomikā ir būtiskākie ārējie riski. Valstu iekšējie riski ir saistīti ar privāto patēriņu, jo mājsaimniecību noskaņojums var mainīties, ja situācija darba tirgū uzlabojas vai pasliktinās vairāk par gaidīto. No iekšējiem riskiem mūsu prognozei jāuzsver arī statistiskas neskaidrības, jo apjomīga nacionālo kontu un bezdarba vēsturisko datu pārskatīšana skatu nākotnē dara neskaidrāku.

Bāzes scenārija varbūtība ir 60%, kurā sagaidām pasaules ekonomiku augam par 3.1% 2012.gadā, bet 2013.gadā jau nedaudz straujāk – par 3.4%. Tas ir lēnāk nekā 2011.gadā, kad IKP pieaugums bija 3.5%. ASV ekonomikas izaugsmi virza apstrādes rūpniecība un investīcijas. Lai arī izaugsme ir atguvusies, augstā naftas cena un lēnāka darbavietu radīšana bremzē atgūšanos, tādēļ ASV izaugsmes prognoze palielināta vien nedaudz, t.i., līdz 2.1% šogad un 2.3% nākamgad.

Recesija eiro zonā kļūs dziļāka krīzes skartajās valstīs, kamēr Vācijā un Francijā tā beigsies jau šī gada otrajā pusē. No krīzes vadības aspekta sliktākais, šķiet, jau aiz muguras, jo eiro zonas dalībvalstīm nav nepieciešamas jaunas palīdzības programmas. Vajadzības gadījumā Eiropas Centrālās bankas (ECB) var sniegt papildu likviditātes atbalstu. Lielbritānijā un Ziemeļvalstīs izaugsme būs zem potenciāla, it īpaši Lielbritānijā un Dānijā, kur joprojām jūtama finanšu krīze.

Attīstības valstīs pārvar pārkaršanas problēmas, un pakāpeniski var atsākt stimulēšanas pasākumus, lai mazinātu izaugsmes palēnināšanos. Izaugsme sabremzēsies naftas importētājvalstīs, bet kļūs spējāka izejvielu eksportētājvalstīs – tādās kā Krievija un Brazīlija. Ķīnas izaugsme kļūs lēnāka un pietuvosies 8% šajā un nākamajā gadā, mazinoties aktivitātei nekustamo īpašumu nozarē un palēninoties eksporta izaugsmei. Arī Japānu negatīvi ietekmē sabremzēšanās Ķīnā, tomēr augstāka investīciju aktivitāte pēc pērnā gada cunami un atomelektrostacijas avārijas situāciju stabilizē. Nākamgad Japānā izaugsmi veicinās arī zemāka jenas vērtība pret ASV dolāru.

Pretēji janvārī publicētajām prognozēm, izejvielu cenas kopumā būs augstākas. Naftas cena šogad sasniegs vidēji USD 119 par barelu, proti, gada otrajā pusē tā kritīsies, mazinoties bažām par konfliktu Tuvajos Austrumos. Nākamgad vidējā naftas cena saruks līdz USD 113 par barelu un spiediens no izejvielu tirgiem uz patēriņa cenām mazināsies, kā rezultātā inflācija 2012. un 2013.gadā mazināsies. Monetārā politika attīstītajās valstīs joprojām saglabāsies ekspansīva (bāzes procentu likmes tuvu nullei, bet kvantitatīvā stimulēšana galvenokārt Japānā un Lielbritānijā). Attīstības valstīs monetārā politika kļūs mazāk restriktīva. Lielākajā daļā Eiropas fiskālā politika būs restriktīva, t.i., turpināsies budžeta deficītu samazināšana. Monetārā politika un vājāks eiro pret ASV dolāru nespēs kompensēt augstāku nodokļu un mazāku valsts tēriņu negatīvo ietekmi uz izaugsmi. Ja izaugsme

Makroekonomiskie indikatori, 2010.-2013.g.

	2010	2011	2012p	2013p
Reālā IKP izaugsme, %				
Zviedrija ^{1/}	5.8	4.0	0.5	2.1
Igaunija	2.3	7.6	2.7	4.2
Latvija	-0.3	5.5	2.5	3.5
Lietuva	1.4	5.9	3.3	4.3
Darba meklētāju īpatsvars, % no ekon. aktīvajiem				
Zviedrija	8.4	7.5	7.7	7.8
Igaunija	16.9	12.5	10.5	8.6
Latvija	18.7	15.4	13.7	12.0
Lietuva	17.8	15.4	13.0	11.0
Patēriņa cenu izmaiņas, %				
Zviedrija	1.2	3.0	1.5	1.7
Igaunija	3.0	5.0	3.8	3.2
Latvija	-1.1	4.4	2.8	2.5
Lietuva	1.3	4.1	2.8	2.5
Tekošā konta bilance, % no IKP				
Zviedrija	6.6	6.7	6.7	6.7
Igaunija	3.6	3.5	3.0	3.2
Latvija	3.0	-1.2	-1.8	-2.6
Lietuva	1.5	-1.6	-2.5	-2.7

Avots: Nacionālās statistikas aģentūras un Swedbank prognozes

^{1/} Pēc darba dienu skaita izlīdzināts

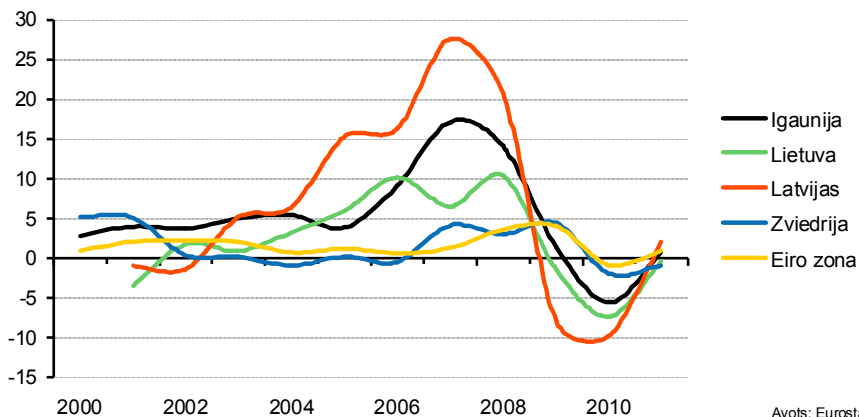
sabremzēsies straujāk, varētu būt nepieciešami papildus taupības pasākumi. Bezdarbs eiro zonā kopumā jau ir virs 10% un turpina augt, sasniedzot augstāko līmeni 15 gadu laikā, kamēr Vācijā situācija ir gluži pretēja – tur bezdarba līmenis ir 6.7%, kas ir zemākais līmenis pēdējo 20 gadu laikā.

Sliktākajā scenārijā, kam dodam 30% varbūtību, krīze eiro zonā atkal saasināsies, Spānijai pieprasot finanšu palīdzības programmu, kas radīs līdzīgus riskus arī Itālijai. Recesija padziļināsies, politiskā un sociālā spriedze saasināsies. Finanšu tirgos noskaņojuma svārstības kļūs krasākas, aktīvu cenu kritumam vājinot uzņēmumu un mājsaimniecību optimismu. Arī naftas cena var pieaugt un sabremzēšanās Ķīnā var būt straujāka, izaugsmei sarūkot līdz 6–7%. Ja ASV netiks pagarināti Dž. Buša laikā ieviestie nodokļu atvieglojumi, fiskālā politika sabremzēs izaugsmi. Pasaules ekonomikas izaugsme kristos zem 2%, novedot pasauli recesijā.

Ir arī labākas izaugsmes scenārijs, kam dodam 10% varbūtību. Šajā scenārijā naftas cena krītas, eiro zonas recesija ir seklāka un īsāka, ASV ekonomikas atgūšanās kļūst spēcīgāka, bet attīstības valstīs izaugsme sasniedz ilgtspējīgi augstu līmeni.

Zviedrijas ekonomikas dati nesēn tika būtiski pārskatīti. 2011.gadā IKP izaugsme sasniedza 4%, kamēr janvārī prognozējam 4.5%; 2010.gada izaugsme tika pārskatīta augšup līdz turpat 6%. Straujš eksporta apjoms kritums samazināja izaugsmi 2011.gada pēdējā ceturksnī, bet privātais patēriņš bija pārsteidzoši noturīgs. Kopš tā laika iepirkumu menedžeru indekss (PMI) norāda vien uz nelielu uzlabošanu un arī eksporta pasūtījumu atgūšanās vēl ir vāja. Paredzams, ka IKP šogad augs par 0.5% (pērn ceturtajā ceturksnī ekonomika strauji saruka, šī gada pirmajā ceturksnī kritums jau bija ļoti neliels un aktivitāte kļuva spēcīgāka gada otrajā pusē). Bezdarbs pakāpsies līdz 8% nākamā gada sākumā, bet pēc tam saruks, jo ekonomiskā aktivitāte pieņemsies spēkā, IKP izaugsmei 2013.gadā sasniedzot 2.1%. Arī mājsaimniecību patēriņš augs straujāk

Vienības darbaspēka izmaksu gada izmaiņas, %

Avots: Eurostat

par janvārī prognozēto. Zviedrijas centrālā banka refinansēšanas likmi šogad saglabās 1.50% līmenī, bet nākošgad to palielinās divos soļos. Valdības budžets ir piesardzīgs, atstājot vietu iespējamam stimulēšanas pasākumiem nākamgad, kad ekonomika jau būs sākusi atlabt.

Igaunijas ekonomika pērn pieauga par spēcīgiem 7.6%. IKP pieauguma prognozi 2012.gadam saglabājam tādu pašu kā janvārī, t.i., 2.7%, jo globālā pieprasījuma sarūkuma dēļ pērnā gada ceturtajā ceturksnī Igaunijas IKP saruka, salīdzinot ar trešo ceturksni. 2013.gadā ekonomika pieaugs par 4.2%, kas ir nedaudz straujāk kā janvāra prognozē, jo arī pasaules izaugsmes prognozes ir nedaudz uzlabojušās. Inflācija būs augstāka dēļ izejvielu cenu kāpuma pasaulē, tādējādi bremsējot reālās algas kāpumu, mazinot optimismu un palēninot patēriņa pieaugumu. Galvenais iekšzemes risks joprojām ir darba tirgus – dažās nozarēs arvien izteiktāks kļūst kvalificēta darbaspēka trūkums, tai pat laikā ilgtermiņa bezdarbs saglabājas augsts. Arī emigrācija ir nākotnes konkurētspēju apdraudošs risks. Igaunijai ir viszemākais valdības parāds visā Eiropā, bet iemaksas Eiropas Finanšu stabilitātes instrumentā (EFSF) to palielinās no 6% uz 10% no IKP 2013.gadā. Kopumā valsts finanses joprojām ir labā stāvoklī, un budžeta deficīts ir pagaidu parādība.

Latvijas IKP 2011.gadā pieauga par 5.5%, un tas bija pirmais gads kopš recesijas beigām, kad ekonomika auga visu gadu. Izaugsmi virzīja eksports un ES fondu apgūšana, kas balstīja investīcijas. Uzlabojies mājsaimniecību optimisms veicināja patēriņu. Pasaulē

noskaņojums un izaugsme ir kļuvuši vājāki kā pērn un līdz ar to arī Latvija 2012.gadā augs lēnāk – par 2.5% (tas ir neliels palielinājums salīdzinājumā ar janvāra prognozi, jo situācija ir izrādījusies labāka kā prognozējam iepriekš). Ārējā konkurētspēja ir uzlabojusies, tirgus daļas ir pieaugušas, eksports ir turpinājis augt kopumā vājā eksporta tirgū. Latvijas galvenie eksporta tirgi ir samērā labā ekonomiskā situācijā, salīdzinot ar krīzes skartajām Dienvideiropas valstīm. 2013.gadā ekonomika pieaugs par 3.5%, uzlabojoties situācijai pasaulē un krājumiem atkal pozitīvi ietekmējot izaugsmi. Darba meklētāju īpatsvars nākamgad saruks zem 12%. Budžeta deficītam samazinoties atbilstoši ES noteikumiem, pievienošanās eiro zonai ir iespējama, taču problēmas var sagādāt inflācija (2013.gadam prognozējam 2.5% inflāciju), it īpaši ņemot vērā to, ka nav īstas skaidrības par citu ES valstu inflāciju un tātad arī par paša cenu stabilitātes kritērija līmeni. Papildu neskaidrība ir eiro zonas gatavība uzņemt jaunas dalībvalstis.

Lietuvas IKP izaugsme ir ievērojami palēninājusies. Ceturksņa griezumā pērnā gada beigās izaugsme vēl arvien bija pozitīva, 2011.gadā kopumā sasniedzot 5.9% – augsts temps, tomēr zemāks par prognozēto. Izaugsmi piebremzēja krājumu cikls, kamēr eksports un iekšzemes pieprasījums bija samērā noturīgs. Šogad IKP izaugsmes temps samazināsies līdz 3.3%, bet nākamgad atkal pieaugs līdz 4.3%, uzlabojoties eksportam un investīciju pieprasījumam. Paredzams, ka 2013.gadā bezdarbs saruks līdz vidēji 11%, bet inflācija līdz 2.5%. Valsts

finanšu situācija ir kļuvusi mazāk saspringta, taču riski saglabājas, jo rudenī gaidāmās vēlēšanas var mudināt politikus palielināt tēriņus un īstenot ekspansīvāku fiskālo politiku. Tādēļ prognoze par iespējamo pievienošanos eiro zonai ir piesardzīgi pozitīva; lielākie riski saistās ar inflācijas kritēriju, arī eiro zonas

politikas veidotāju rīcība joprojām ir neskaidra.

Zviedrijas un Baltijas valstu izaugsmes prognozes nākamajam gadam ir nedaudz uzlabojušās, taču riski ir ļoti dažādi un negatīviem riskiem vēl arvien ir augsta varbūtība. Tādēļ joprojām ir ļoti svarīgi vadīt riskus un turpināt reformu procesu, lai spēcīgāku

konkurētspēju visās četrās valstīs, tādējādi stiprinot to noturību gadījumā, ja notiek sliktākais.

*Sesīlja Hermansone
(Cecilia Hermansson)*

Pasaules ekonomikas izaugsme labākajā gadījumā blāva

Kopš janvāra apskatā publicētajām prognozēm ekonomikas attīstība ir bijusi mēreni pozitīva, lai gan pēdējā laikā tā atkal kļūst arvien svārstīgāka, jo centrālo banku likviditātes palielināšanas pasākumu pozitīvā ietekme uz noskaņojumu pakāpeniski samazinās. ASV ekonomikas atgūšanās ir kļuvusi straujāka, taču tā joprojām ir trausla. Recesija krīzes skartajās eiro zonas valstīs ir kļuvusi redzamāka, tai pašā laikā eiro zonas spēcīgākās ekonomikas stagnē. Pašlaik no krīzes vadības aspekta eiro zonā sliktākais, visticamāk, ir aiz muguras, un reģions atkal ir atgriezies „mulļāšanas režīmā”. Ekonomikas izaugsme attīstības tirgos, īpaši Ķīnā un Indijā, ir palēninājusies. Līdz ar naftas cenas kāpumu naftas importētājvalstīm pieaug energoresursu izmaksas. Pasaules ekonomikas izaugsme šogad būs mērena, vien nedaudz virs 3%, un tikai 2013.gadā atgriezīsies pie pērnā gada izaugsmes tempa ap 3.5% līmenī. Tātad, salīdzinot ar janvārī publicētajām prognozēm, pasaules ekonomikas izaugsmes prognoze

2012.gadam paliek nemainīga, kamēr 2013.gadam tā ir nedaudz koriģēta augšup.

Pasaules ekonomikas izaugsme ir vājinājusies, bet noskaņojums – uzlabojies

Kopš gada sākuma pasaules ekonomisko stāvokli raksturo atveseļošanās turpināšanās, lai arī reizēm signāli ir pretrunīgi. Izejvielu un akciju cenas ir augušas, iepirkumu menedžeru indeksi (PMI) un citi noskaņojuma indikatori kļuvuši nedaudz spēcīgāki. IKP dati par 2011.gada pēdējo ceturksnī rāda, ka atgūšanās ASV ekonomikā ir paātrinājusies, kamēr eiro zonā, Lielbritānijā un Japānā ekonomika saruka, bet lielā daļā attīstības valstu izaugsme ir palēninājusies.

Eiro zonā Eiropas Centrālā banka (ECB) vēlreiz tirgū iepludināja likviditāti, izmantojot ilgtermiņa refinansēšanas operācijas (LTRO). Proti, februārī ECB izsniegto trīsgadīgo kredītu apmērs sasniedza EUR 530 miljardus, papildinot decembrī jau

izsniegtos EUR 489 miljardus. Lai arī finanšu sistēmā spriedze ir mazinājusies, tā joprojām ir paaugstinātā līmenī, jo bankas mazina savu bilanču apmērus, un tam sekojošs kreditēšanas sarukums vājina reģiona ekonomikas izaugsmi.

Martā panāktā vienošanās par palīdzības sniegšanu Grieķijai, izsniedzot tai otro aizdevumu ar nosacījumu, ka tiks īstenotas reformas, un piespiežot privātās bankas norakstīt to prasības pret šo valsti, ir ļāvuši Grieķijai iegūt vairāk laika. Tomēr politiskā, ekonomiskā un sociālā spriedze pirms maijā paredzētajām vēlēšanām pieaug, raisot bažas, ka Grieķija lūgs papildus finansējumu, vai, kas ir mazāk ticami, pieņems lēmumu izstāties no eiro zonas un atjaunot drahtu.

Spēcinot krīzes vadību, divi finansiālās palīdzības instrumenti – Eiropas Finansiālās stabilitātes fonds (EFSF) un Eiropas Stabilitātes mehānisms (ESM) – pašlaik jau var darboties paralēli; ir pieejami lielāki finanšu resursi, tā samazinot vēl joprojām pastāvošos riskus, ka ieilgušās problēmas Grieķijā un Portugālē var izplatīties arī uz Itāliju un Spāniju. Pēdējā laikā uzmanības centrā nonākusi Itālija un jo īpaši Spānija, kuru obligāciju riska prēmijas atkal pieaug, neraugoties uz ECB atbalsta pasākumiem. Tirgus dalībnieki apšaubā, ka Spānijas valdības rīcība būs pietiekama, lai samazinātu budžeta deficītu līdz noteiktajiem mērķiem – 5.3% no IKP šogad un 3% nākamajā gadā.

Tomēr investoru, uzņēmumu un mājsaimniecību noskaņojums ir uzlabojies, reaģējot gan uz palielinātu likviditāti eiro zonā, gan nedaudz spējāku ASV ekonomikas atgūšanos ar ātrāku izaugsmi un zemāku bezdarbu. ASV iepirkumu menedžeru indekss (PMI) norāda uz apstrādes rūpniecības aktivitātes pieaugumu. Akciju tirgi ir turpinājuši kāpt, lai gan joprojām ir svārstīgi un trausli. Tomēr ir arī jaunas vilšanās – nodarbinātības pieaugums atkal palēninās, bet naftas cena ir atgriezies augstos līmeņos, jo

IKP prognozes (gada pieaugums)^{1/}

	Fakts 2011	Aprīlis 2012		Janvāris 2012		
		2012	2013	2011	2012	2013
ASV	1.7	2.1	2.3	1.8	2.0	2.2
Eirozona	1.4	-0.5	0.4	1.6	-0.3	0.2
t.sk.						
Vācija	3.1	0.5	1.3	3.0	0.4	0.9
Francija	1.7	0.3	0.6	1.6	0.2	0.5
Itālija	0.4	-1.8	-0.3	0.5	-1.3	-0.8
Spānija	0.7	-2.0	-0.8	0.6	-1.0	-0.5
Somija	2.9	0.8	1.7	2.9	0.4	1.5
Lielbritānija	0.7	0.5	1.0	0.9	0.5	0.5
Dānija	1.0	0.5	1.0	1.0	0.7	1.3
Norvēģija	1.7	2.0	2.5	1.7	2.0	2.3
Japāna	-0.7	1.5	1.2	-0.5	1.7	0.9
Ķīna	9.2	8.1	8.0	9.3	8.2	7.8
Indija	7.2	6.7	7.3	7.3	6.7	7.0
Brazīlija	2.7	3.1	3.5	3.0	2.7	2.2
Krievija	4.3	4.1	3.9	4.2	3.9	3.7
Pasaules IKP (PP) ^{2/}	3.5	3.1	3.4	3.6	3.1	3.1
Pasaules IKP (USD)	2.5	2.2	2.6	2.7	2.3	2.3

Avots: Nacionālās statistikas aģentūras un Swedbank prognozes

^{1/} Šīs valstis veido aptuveni 70% no pasaules ekonomikas.

^{2/} Pasaules bankas 2010.g. svāri pēc pirktspējas paritātes (PP).

Ģeopolitiskais stress radīja bažas par piegāžu samazināšanos. Tik augstas naftas cenas pēdējo reizi piedzīvojām pirms gada – Japānas katastrofas laikā.

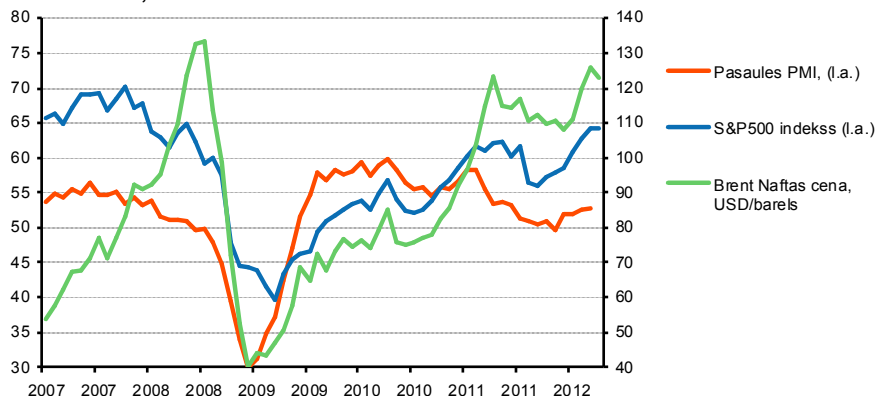
Papildus krīzei eiro zonā ekonomikas izaugsmes palēnināšanās attīstības valstīs izskaidro, kādēļ pasaules ekonomikas izaugsme pēdējos divos ceturkšņos ir palēninājusies. Lai mazinātu attīstības valstu pārkaršanas riskus, tika pārtraukti iepriekš ieviestie ekonomikas stimulēšanas pasākumi, kā rezultātā iekšzemes aktivitāte palēninās, bet globālais pieprasījums aug ne tik strauji. Jo īpaši Ķīnā, aktivitāte nekustamo īpašumu tirgū un automašīnu patēriņā ir atslābusi, raisot bažas par „cieto piezēmēšanos”. Apstrādes rūpniecības izaugsme ir palēninājusies no 13–14% līdz 10-12%, kamēr eksporta pasūtījumu pieaugums ir krietni vājāks nekā pirms gada. Cenu kāpums ir kļuvis lēnāks, taču, bažas par inflāciju paliek, tāpēc iespējas īstenot jaunus ekonomikas stimulēšanas pasākumus – lai arī palielinājušās – tomēr joprojām ir diezgan ierobežotas.

Bāzes scenārijā prognozējam pieticīgu izaugsmi

Bāzes scenārijā, kura varbūtība ir 60%, pasaules izaugsme labākajā gadījumā būs blāva. Prognozējams, ka pasaules ekonomika augs mazliet virs 3% (pēc pirktspējas paritātes), izaugsmei paātrinoties šī gada otrajā pusē, un sasniedzot 3.5% 2013.gadā. Detalizētāk ar šīm prognozēm var iepazīties Swedbank Pasaules ekonomikas apskatā (angliski), kuru publicējām 2012.gada 24.aprīlī.

Salīdzinājumā ar janvārī publicētajām prognozēm, ASV izaugsme ir koriģēta augšup vien nedaudz, jo pašreizējo

Pasaules PMI, S&P500 un naftas cena

Avots: Reuters Ecowin

izaugsmes izrāvienu bremsēs energoresursu cenu kāpums. Eiro zonas prognoze šim gadam ir koriģēta lejup, kamēr 2013.gadā spēcīgākajās reģiona valstīs (piem. Vācijā) saredzam spējāku aktivitātes pieaugumu, eksportam un investīciju pieprasījumam sākot atgūties jau šī gada otrajā pusē. Vācijā šogad ir gaidāma tehniska recesija (t.i., IKP sarukums pret iepriekšējo ceturksni divus ceturkšņus pēc kārtas), bet fundamentāli ekonomika joprojām ir spēcīga. Recesija Eiropas dienvidu valstīs šogad kļūs dziļāka, un izaugsmes atgriešanos redzam tikai pēc 2013.gada. Japānā pieaug investīciju aktivitāte, reaģējot uz pērnā gada cunami šoku, taču spēcīgā jena, augstās energoresursu izmaksas un vājāks pieprasījums no Ķīnas samazinās izaugsmes tempu šim gadam; 2013.gadam izaugsmes prognozes ir spēcīgākas, jeni kļūstot vājāki.

Mūsu prognozes par attīstības tirgiem nav daudz mainījušās – saglabājam janvārī pausto viedokli, ka ekonomikas izaugsme 2012.gadā palēnināsies, bet pēc tam 2013.gadā pieņemsies spēkā. Izaugsme tādās naftas

eksportētājvalstīs kā Krievija un Brazīlija šķiet spēcīgāka par janvārī prognozēto, kamēr Indija un Ķīna mēģinās kompensēt izaugsmi bremsējošus faktorus, īstenojot ekspansīvāku ekonomikas politiku. Ķīnas mājokļu tirgus atdzišana palēninās ekonomikas izaugsmi, bet „cietā piezēmēšanās” tomēr nebūs.

Attīstītajās valstīs budžetu deficītu mazināšana bremzē ekonomikas izaugsmi, tajā pat laikā mājaisaimniecības cenšas salāgot pāradsaitības ar aktīviem, kas nozīmē lielākus uzkrājumus un piesardzīgus tēriņus. Monetārā politika turpinās būt ekspansīva, taču nespēs kompensēt izaugsmi bremsējošus efektus no ierobežojošas fiskālās politikas. Centrālo banku bāzes procentu likmes lielākajā daļā attīstīto valstu saglabāsies tuvu nullei, un paredzams, ka centrālās bankas veiks jaunus likviditātes palielināšanas pasākumus, it īpaši ASV, Lielbritānijā un Japānā, un mazākā apmērā eiro zonā, kur arvien skaļāk izskan aicinājumi monetāro politiku darīt mazāk ekspansīvu (piemēram, no Vācijas centrālās bankas).

ASV dolāra vērtība turpinās pieaugt, jo gaidāms, ka ASV ekonomikas izaugsme būs spēcīgāka nekā eiro zonā vai Japānā, kur jenas pavājināšanās būs atvieglojums ekonomikai. Ķīnas renminbi vērtības pieaugums tiks saglabāts tuvu 4% gadā. Spriedze attiecībā uz valūtu maiņas kursiem pieaug, Brazīlijai un citām attīstības valstīm mēģinot noturēt savu rūpniecības sektoru konkurētspēju.

Naftas importētājvalstīm, kas veido aptuveni 80% no pasaules IKP, augstā

Pasaules procentu likmju un valūtas kursu pieņēmumi

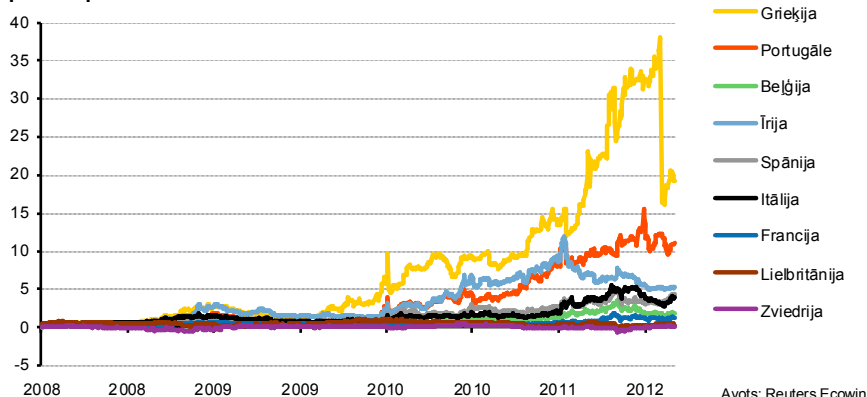
Procentu likmes	Fakts	Prognoze			
	23. Apr. 12	30. Jūn. 12	31. Dec. 12	30. Jūn. 13	31. Dec. 13
Federālo rezervju sistēma	0.25	0.25	0.25	0.25	0.25
Eiropas Centrālā banka	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Anglijas Banka	0.50	0.50	0.50	0.50	0.50
Japānas Centrālā banka	0.10	0.10	0.10	0.10	0.10
Valūtas kursi					
EUR/USD	1.31	1.28	1.26	1.23	1.20
EUR/GBP	0.82	0.81	0.81	0.81	0.80
RMB/USD	6.28	6.18	6.05	5.94	5.82
USD/JPY	81	85	87	90	95

naftas cena ir vēl viens izaugsmi bremzējošs faktors, kas turklāt vienlaicīgi palielina arī inflāciju. Tomēr tuvāko divu gadu perspektīvā patēriņa un izejvielu cenu inflācija nebūs pasaules nozīmīgākā problēma. Jaudu noslodze joprojām ir zema; potenciālā un faktiskā IKP starpība (pieņemot, ka potenciālā pasaules ekonomikas izaugsme ir ap 4%) sarūk, bet izzudīs tikai pēc vairākiem gadiem. Darbaspēka izmaksas neaugs vai augs minimāli, jo darbaspēka kaulēšanās iespējas panākt augstāku atalgojumu ir zemas.

Pasaules izaugsme ir pārāk vāja, lai radītu jaunu bumu izejvielu tirgos. Tomēr izejvielu cenu inflācija kādu laiku saglabāsies augsta, pirms kritīsies naftas cena, mazinoties bažām par karu starp Izraēlu un Irānu. Taču vairums izejvielu cenas saglabāsies augstas, jo tās balsta pasaules ekonomikas atgūšanās, brīva likviditāte finanšu tirgos un zemas procentu likmes. Naftas cenas prognozes esam pārskatījuši augšup līdz USD 119 un USD 113 par barelu attiecīgi 2012. un 2013. gadā (no janvāri prognozētajiem USD 102 un USD 96). Jau tā samērā augstās metāla un pārtikas cenas šogad un nākošgad turpinās lēni kāpt.

Izejvielu cenu kāpumu galvenokārt veicina attīstības valstis, kuru augošais dzīves līmenis un ražīguma pieaugums palielina pieprasījumu pēc izejvielām. Attīstības tirgiem, lai arī to izaugsme palēninās dēļ attīstīto valstu problēmām, nav tik lielas nepieciešamības mazināt parādsaistību nastu un īstenot fiskālās konsolidācijas pasākumus. Augstās izejvielu cenas līdz šim kompensēja

Dažu eiro zonas valstu un Vācijas 10 gadu valsts vērstpapīru ienesīguma starpība, procentpunkti

Avots: Reuters Ecowin

bremzējoša ekonomiskā politika, un tuvāko pāris gadu laikā lielākā daļa pārkaršanas problēmu būs jau pārvarētas.

Mūsu janvāra prognozē pasaules attīstības scenāriji koncentrējās ap to, kā tiks risinātās problēmas eiro zonā. Tad bāzes scenārijs paredzēja mazu, bet svarīgu soļu īstenošanu, lai risinātu krīzi. Ar gandrīz tikpat lielu varbūtību paredzējām negatīvāku scenāriju ar mazu, bet ne triviālu, varbūtību eiro zonai sabrukt. Šoreiz eiro zonas bāzes scenāriju iekļaujam pasaules bāzes scenārijā, paredzot, ka turpināsies „mullāšanās režīms”. Fiskālā sadarbība pakāpeniski kļūst spēcīgāka un stabilizācijas fondi tiek palielināti, kaut arī varbūt ne pilnīgi pietiekamā apmērā. Krīzes vadīšanā joprojām ir izaicinājums nodrošināt pietiekoši adekvātu finansiālu atbalstu vājajām valstīm un tajā pat laikā ar atbalsta sniegšanu nemazināt krīzes skartajām valstīm spiedienu ātri veikt reformas ilgtspējas atjaunošanai. Lai arī noskaņojums finanšu tirgos pēc ECB veiktajām LTRO uzlabojās, kredītu

pieejamība ir vāja, kas kopā ar fiskālās taupības pasākumiem rada recesiju eiro zonā.

Mūsu bāzes scenārijā recesija eiro zonā beigsies šī gada otrajā pusē dēļ labākas izaugsmes spēcīgajās dalībvalstīs. Zināmu atbalstu sniegs eiro vērtības krišanās, galvenokārt pret ASV dolāru. Gan prognožu periodā (t.i., divos nākošajos gados), gan vēl labu laiku pēc tā krīzes skartajās Dienvideiropas valstīs bezdarba līmenis saglabāsies augsts, kas nenovēršami izraisīs nopietnu sociālo, ekonomisko un politisko krīzi.

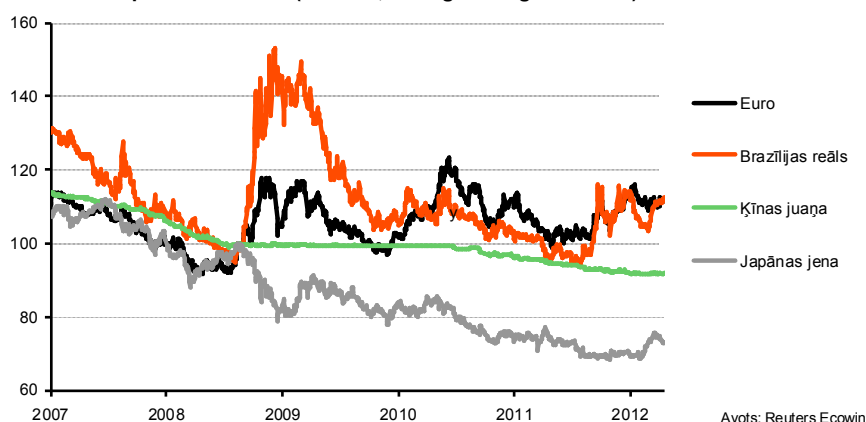
Asimetriski riski – augstāka varbūtība sliktākam nekā labākam scenārijam

Bāzes scenārijam ir daudz negatīvu risku. Riska profils ir asimetrisks, jo sliktāka scenārija varbūtība (30% mūsu vērtējumā) ir augstāka nekā labāka scenārija varbūtība (10%).

Faktori, kas varētu balstīt labāku scenāriju, kurā izaugsme pietuvotos 4% (t.i., potenciālai izaugsmei) ir: (i) apjomīgāka kā gaidīts ekonomikas stimulēšana attīstības tirgos, kas veicinās izaugsmi; (ii) zemāka naftas cena, vai mazāk negatīva tās pašreizējā cenu līmeņa ietekme; un (iii) spēcīgāks optimisms, ko balsta veiksmīgāka krīzes vadība attīstītajās valstīs, galvenokārt ASV un eiro zonā, tā veicinot investīcijas un mājražniecību patēriņu.

Sliktāks scenārijs, pasaules ekonomikai augot par 2% gadā vai lēnāk, var īstenoties, ja naftas cena turpina pieaugt dēļ ģeopolitiskās spriedzes un naftas piedāvājuma sarūkuma. Euro zonā var pieaugt

Valūtu kursi pret ASV dolāru (indekss, 2008.g. 15.augusts = 100)

Avots: Reuters Ecowin

politiskie un sociālie nemieri, palielinot nenoteiktību pirms vēlēšanām šajā pavasarī Grieķijā un Francijā, nākamajā gadā – Itālijā un Vācijā. Krīzes vadībai eiro zonā var būt negatīvs pavērsiens, vienai vai vairākām valstīm izstājoties no valūtas savienības. ASV galvenais risks, ja neskaita energoresursu cenas kāpuma patukšotos iedzīvotāju maciņus, ir tas, ka turpinās Kongresa nespēja vienoties par lēmumiem arī pēc rudenī paredzētajām prezidenta vēlēšanām. Ja tiks atcelti iepriekš ieviestie nodokļu atvieglojumi, nodokļu politika var kļūt ierobežojoša un sabremzēt izaugsmi. Problēmas ap valsts parāda griestu noteikšanu, nodokļu un budžeta izdevumu politiku, un veselības sistēmas reformu var samilzt,

bremzējot ASV ekonomikas atveseļošanos un palielinot spriedzi pasaules finanšu tirgos. Cits negatīvs risks, protams, ir „cietā piezemēšanās” Ķīnā, nekustamo īpašumu cenu kritumam var samazinot ekonomisko aktivitāti un vājinot finanšu sektoru.

Ilgākā termiņā, proti, jau pēc šī apskata prognožu perioda jeb pēc 2013.gada, pasaules ekonomikā vēl arvien būs daudzi izaicinājumi. Izvērstu analīzi par šiem jautājumiem lasiet 24.aprīlī angļu valodā publicētajā Swedbank Pasaules ekonomikas apskatā. Tajā tiek apspriestas vairākas ilgtermiņa problēmas: kā iziet no ekspansīvas monetārās politikas; kā nodrošināt finanšu un patēriņa cenu stabilitāti, kā Eiropā radīt izaugsmi un palielināt

nodarbinātību fiskālās konsolidācijas laikā; kā izvairīties no pasaules izaugsmes nelīdzsvarotības; kā panākt, lai vides jautājumi atkal nonāk globālās politikas dienaskārtībā; kā mazināt bezdarbu, kas attīstītajās valstīs daudzos gadījumos jau kļuvis strukturāls. Mērena īslaicīga atgūšanās ir viena lieta, bet samilstošie izaicinājumi pasaules ekonomikai vidējā termiņā un ilgtermiņā ir pavisam kas cits.

*Sesīlja Hermansone
(Cecilia Hermansson)*

LATVIJA: Ir labāk, bet jā saglabā piesardzība

Latvijas ekonomikas izaugsme 2011.gadā bija izcili 5.5%; gada pēdējā ceturksnī rezultāti nedaudz pārsniedza prognozes. Izaugsmes virzītāji joprojām bija eksports un ES fondi, kas veicināja investīcijas (gan pamatlīdzekļos, gan krājumos) un optimismu, tādējādi balstot arī mājsaimniecību patēriņu. Tā kā eksports un investīcijas satur ievērojamu importa komponenti, strauja importa kāpuma dēļ neto eksporta devums IKP pieaugumā bija negatīvs. Kā gaidīts, 2012.gada pirmajos mēnešos rūpniecības izlaides un eksporta pieaugums palēninājās, turpretim mazumtirdzniecība joprojām ir pārsteidzoši spēcīga un kopējais optimisms ir ļoti noturīgs.

Šī gada pirmajā ceturksnī uzņēmēju un patērētāju optimisms pasaulē ir audzis, līdz ar to nedaudz uzlabojusies ārējā vide un Latvijas ekonomikas izaugsmes prognozes. Līdz šim mūsu eksportētāji ir ļoti labi spējuši turēties pretī pasaules izaugsmes palēninājumam, kuru paredzējam janvārī. Tā kā Eiropas finanšu tirgus spriedze ir mazinājusies, esam nedaudz uzlabojuši izaugsmes prognozes Latvijas nozīmīgākajiem tirdzniecības partneriem. Kopumā saskatām labākas iespējas Latvijas eksportam un labvēlīgāku investīciju vidi. Tomēr jāuzsver, ka pasaules izaugsme šogad būs lēnāka kā pērn,

bet tā atkal pieņemsies spēkā nākamgad.

Tādēļ esam pārskatījuši Latvijas IKP izaugsmes prognozi uz 2.5% 2012.gadā (iepriekš 2%) un 3.5% 2013.gadā (iepriekš 3.2%). Esam palielinājuši patēriņa cenu kāpuma prognozi šim gadam no 2.4% uz 2.8%, dēļ straujā naftas cenas kāpuma gada sākumā. Vidējās inflācijas prognozi 2013.gadam pagaidām saglabājam nemainīgu, t.i., 2.5%. Mērķis ieviest eiro 2014.gadā joprojām ir politiku dienas kārtībā, un, mūsaprāt, tas ir iespējams. Lielākais izaicinājums, šķiet, būs inflācijas kritērija izpilde.

Arī darba tirgus prognozes ir nedaudz optimistiskākas. Bezdarbs turpinās kristies un darbaspējīgo iedzīvotāju aktivitātes līmenis lēni augs. Tomēr nodarbinātība kāps lēnāk nekā pērn. Paredzams, ka darba meklētāju īpatsvars 2013.gadā samazināsies vidēji zem 12% salīdzinājumā ar 15.4% pērn (šie dati gan vēl tiks pārskatīti saskaņā ar 2011.gada tautas skaitīšanas rezultātiem).

Maksājumu bilances tekošā konta deficīts pakāpeniski pieaugs, taču tuvāko divu gadu laikā joprojām saglabāsies zem 3% no IKP, un to pilnībā segs ES fondu līdzekļi un ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) ieplūde.

Šīs ir mūsu bāzes scenārijs. Tam ir gan pozitīvi, gan negatīvi riski. Galvenās neskaidrības saistītas ar

situāciju pasaulē. Pirmkārt, naftas cena var turpināt augt, ja konflikts Tuvajos Austrumos saasināsies. Tādā gadījumā, visticamāk, inflācija Latvijā būs augstāka gan 2012.gadā, gan 2013.gadā. Tajā pat laikā, ja naftas cenas pieaugums palēninās pasaules ekonomikas izaugsmi, Latvijas ekonomika arī augs lēnāk. Otrkārt, eiro zonā iespējams negatīvs pavērsiens, ja krīzes vadība kļūst mazāk veiksmīga un saskaņota, un situācija Spānijā un Itālijā pasliktinās. Tas pasliktinātu Latvijas eksportu un investīcijas, samazinot arī patēriņa izaugsmes tempu. Visbeidzot, lai arī Eiropas Savienības (ES) sankcijas pret Baltkrieviju tikai minimāli negatīvi ietekmēs Latvijas ārējo tirdzniecību, politiskie riski vēl arvien saglabājas. Kā pozitīvs faktors jāmin – ja pasaules izaugsme būs straujāka par prognozēto, tad arī Latvijas eksportam būs labākas iespējas.

Vietējie riski galvenokārt rodami darba tirgū, kur saspīlējums noteiktos tirgus segmentos varētu saasināties jau 2013.gadā, ja no valsts puses laicīgi netiks īstenoti pasākumi, lai mazinātu strukturālo bezdarbu un paaugstinātu darbaspējīgo aktivitātes līmeni. Prasmju un reģionu nelīdzsvarotības un emigrācijas ietekmē ir risks algām pieaugt straujāk nekā ražīgumam, tādējādi izraisot spiedienu uz cenām.

Optimistiskāks skats uz eksportu, bet tā izaugsmes temps turpinās palēnināties

Mēs palielinām Latvijas eksporta izaugsmes prognozes 2012. un 2013.gadam, jo galvenajās partnervalstīs (piem., Vācijā un Krievijā) gaidāma nedaudz straujāka izaugsme kā prognozēts iepriekš. Turklāt Latvijas eksportētāji demonstrē apbrīnojamu spēju gan atrast jaunus noieta tirgus, gan audzēt tirgus daļas jau esošajos tirgos; piemēram, poligrāfijas uzņēmumi arvien aktīvāk iesaistās Ziemeļvalstīs. Lai arī algas ir sākušas lēni kāpt, ārējā konkurētspēja kopumā saglabājas laba – pērn vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā vien nedaudz pieauga, bet transporta un tūrisma nozarēs turpināja samazināties. Latvijas Bankas aprēķini liecina, ka,

Galvenie ekonomiskie indikatori, 2009.-2013.g.^{1/}

	2010	2011	2012p	2013p
Reālais IKP	-0.3	5.5	2.5	3.5
IKP, milj. eiro	17 975	20 050	21 319	22 825
Patēriņa cenu vidējā inflācija	-1.1	4.4	2.8	2.5
Darba meklētāju īpatsvars, %	18.7	15.4	13.6	11.9
Vidējā neto reālā alga	-6.3	0.1	1.2	2.9
Preču un pakalpojumu eksports	20.3	22.5	9.5	10.9
Preču un pakalpojumu imports	19.4	27.2	9.6	11.8
Preču un pakalpojumu tirdzn. balance, % no IKP	-1.0	-3.4	-3.5	-4.2
Tekošā konta balance, % no IKP	3.0	-1.2	-1.8	-2.6
Tekošā un kapitāla konta balance, % no IKP	4.9	0.9	-0.4	-1.1
Ārvalstu tiešo investīciju ieplūde, % no IKP	1.6	5.5	3.5	3.9
Bruto ārējais parāds, % no IKP	165	146	140	135
Fiskālā balance, % no IKP ^{2/}	-8.1	-3.5	-2.2	-1.0
Valdības parāds, % no IKP	44.7	42.6	41.3	38.9

Avots: CSP, LB un Swedbank prognozes (2011.g. oktobris).

^{1/} Gada izaugsme procentos, ja nav norādīts savādāk.

^{2/} Māsrīhtas kritērija definīcija (uzkrāšanas princips).

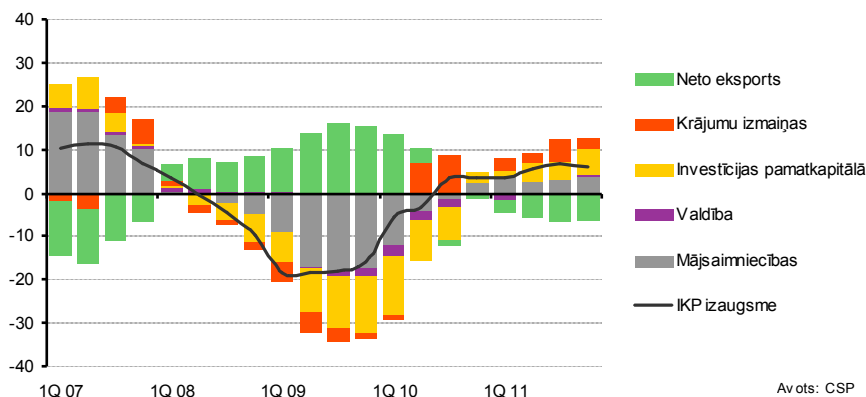
ņemot vērā tādus faktorus kā kvalitāte un produktu sarežģītība, Latvijas ārējā konkurētspēja ir krietni spēcīgāka un arī uzlabojusies straujāk nekā rāda vienības darbaspēka izmaksu dinamika.¹

Pārtikas eksportētāji turpina iespieties Krievijas tirgū; to veicina arī jauni investori, kas šajā nozarē ienākuši no Krievijas. Kā ierasts, Krievijai raksturīgi augsti politiskie riski un uzņēmējdarbības vide bieži tur ir neparedzama (piem., martā ieviesa dzīvju cūku importa aizliegumu no ES). Tomēr Latvijas pārtikas ražotāji un lauksaimnieki spēj pelnīt arī šādos apstākļos. Arī metālapstrādes un mašīnbūves uzņēmumi paplašina darbību NVS. Pērn šajās nozarēs tika veikta apjomīgas investīcijas, kas ļauj pakāpeniski audzēt ražošanas apjomus.

Dažās nozarēs akūta problēma ir ierobežota jauda. Piemēram, jaudu noslodze kokapstrādē, ādas produktu ražošanā un metālu ražošanā ir augstāka nekā pirms krīzes. Kokapstrādē sāpīgs jautājums ir koksnes pieejamība. Dzelzceļa nozarē trūkst brīvas infrastruktūras kravu tranzītam austrumu – rietumu virzienā. Eksportētāji turpina investēt ražotnēs (skatīt nākamo nodaļu), taču ietekme uz jaudu nebūs tūlītēja. ES sankcijas pret Baltkrieviju tikai margināli negatīvi ietekmēs Latvijas tirdzniecību, tomēr riski saglabājas, it īpaši attiecībā uz kravu pārvadājumiem pa dzelzceļu, kas ir ļoti atkarīgi no tranzīta caur Baltkrievijas teritoriju.

Kopumā ārējais pieprasījums 2012.gadā augs lēnāk nekā pērn, bremzējot Latvijas eksporta izaugsmi. Šogad ir iespējams ceturksnis arī ar eksporta apjoma kritumu pret

Devums IKP gada izaugsmē, procentpunkti

Avots: CSP

iepriekšējo ceturksni, taču gadam kopumā prognozējam eksporta pieaugumu par aptuveni 4.7%. Pieprasījums uzlabosies 2013.gadā, un pateicoties arī ražošanas jaudu paplašināšanai eksports apjoms augs par 5.6%.

Kā iepriekš, importu turpinās virzīt investīcijas, eksports un – mazākā apmērā – privātais patēriņš. Viens no lielajiem investīciju projektiem ar augstu importa intensitāti, ir pasažieru vilcienu iegāde (41 pasažieru vilciens 144 miljonu latu vērtībā nākamajos trīs gados, tas atbilst 1% no 2012.gada IKP). 2012.gadā importa apmēri šim projektam, visticamāk, vēl būs zemi, jo tā būs galvenokārt jaunas iekārtas Rīgas Vagonu Rūpnīcai (RVR), kas ir Spānijas piegādātāja CAF vietējais apakšuzņēmējs. Pirmie Spānijā pilnībā izgatavotie (pavisam 6) vilcieni saskaņā ar plāniem tiks saņemti 2013.gadā, bet 2014.–2015.gadā tiks importētas vilcienu daļas un materiāli, jo ražošanu pakāpeniski pārņems RVR tepat Latvijā. Tādējādi lielākais devums importā no šī projekta būs 2013.–2014.gadā.

Preču un pakalpojumu tirdzniecības deficīts šogad saglabāsies līdzīgs pērnā gada līmenim (aptuveni 3.5% no IKP) un 2013.gadā nedaudz pieaugs. Deficītu pilnībā nosegs ES fondi un ĀTI. Maksājumu bilances tekošā un kapitāla kontu deficīts saglabāsies tuvu nullei 2012.gadā, bet 2013.gadā pieaugs līdz 1.1%.

Labāks noskaņojums balsta investīcijas

Investīciju prognoze ir nedaudz koriģēta augšup. Noskaņojums Eiropā ir uzlabojies, spriedze finanšu tirgos mazinājusies, samazinājušās starpbanku procentu likmes. Šie faktori var veicināt ārvalstu investīcijas. Stabīlāka situācija eiro zonā ir uzlabojusi Latvijas eksportētāju noskaņojumu – ir vēlme investēt ražotnēs, galvenokārt izmantojot ES fondu atbalstu. Līgumi vēl nav parakstīti par ES fondiem 430 miljonu latu apmērā (13% no visiem līdzekļiem 2007.–2013.gada plānošanas periodam), no kuriem, visticamāk, 100 miljonus latu izmantos iepriekš minētajam pasažieru vilcienu iepirkuma projektam. Līdz šim ir izmaksāti vien 45% no visiem ES struktūrfondu līdzekļiem šim plānošanas periodam. Uzņēmumu rentabilitāte 2011.gadā bija laba, un, lai arī investīcijas pērn spēcīgi atguvās, uzņēmumu depozītu apmērs bankās turpināja augt, bet to kredītsaistību apjoms samazinājās. Uzņēmumi var sākt palielināt kredītsaistības, lai

Latvijas IKP prognozes, reālā izaugsme (%)

	2010	2011 ^{1/}	2012p ^{1/}	2013p ^{1/}
Mājsaimniecību patēriņš	0.4	4.4 (4.4)	2.5 (1.7)	3.0 (2.7)
Valdības patēriņš	-9.7	1.3 (-0.9)	2.0 (0.5)	2.3 (2.4)
Bruto pamatkapitāla veidošana	-12.2	24.6 (25.7)	7.8 (7.0)	8.0 (3.5)
Preču un pakalpojumu eksports	11.5	12.6 (12.9)	4.7 (3.3)	5.6 (4.6)
Preču un pakalpojumu imports	11.5	20.7 (18.9)	4.9 (4.0)	7.5 (4.2)
IKP	-0.3	5.5 (5.4)	2.5 (2.0)	3.5 (3.2)
Krājumu izmaiņas ^{2/}	4.5	2.1 (0.9)	-0.9 (-0.3)	0.8 (0.3)
Neto eksports ^{2/}	-0.5	-5.2 (-4.0)	-0.5 (-0.7)	-1.8 (-0.2)

Avots: CSP un Swedbank

^{1/} Iekavās 2011.gada oktobra prognozes.^{2/} Devums IKP izaugsmē, procentpunkti.

¹ Sk. http://ec.europa.eu/economy_finance/events/2012/2012-03-01-lv_seminar/pdf/k_benkovskis.pdf (angliski)

finansētu investīcijas, taču pagaidām tie joprojām ir ļoti piesardzīgi.

No lieliem valsts projektiem, pasažieru vilcienu iepirkums laikā no 2012. līdz 2014. gadam palielinās bruto pamatkapitāla veidošanu par vidēji 1.5 procentpunktiem ik gadu. Šogad būs mazāk investīciju, galvenokārt jaunas iekārtas RVR (mazāk par 12 miljoniem latu), taču apjoms palielināsies 2013. gadā, kad tiks piegādāti pirmie vilcieni.

Tomēr investīciju pieauguma temps nākamajos pāris gados būs lēnāks nekā pērn. Jaunas investīcijas mājokļu segmentā saglabāsies vājas, jo piedāvājums joprojām ir liels, bet vietējais pieprasījums – mazs. ĀTI ieplūde nekustamajā īpašumā samazināsies (19% no kopējām ĀTI 2011. gadā), jo mazināsies banku meitasuzņēmumu aktivitātes saistībā ar pārņemtajiem nekustamajiem īpašumiem. Kopumā bruto pamatkapitāla veidošanas kāpums tuvākajos divos gados būs par aptuveni 8% ik gadu. Bruto pamatkapitāla veidošanas īpatsvars IKP nākošgad sasniegs 25–26% jeb aptuveni tādu pašu līmeni kāds bija pirms nekustamo īpašumu burbuļa 2003.–2004. gadā.

Spridze darba tirgū var pieaugt jau 2013. gadā

Jaunu darbavietu radīšana šogad būs lēnāka kā pērn. Uzņēmumi arvien turpina optimizēt ražošanas procesus, tai skaitā samazināt darbinieku skaitu. Nav gaidāms, ka valsts sektorā tiks izveidots būtisks skaits jaunu darbavietu. No otras puses, ražošanas paplašināšanās palielina pieprasījumu

pēc darbiniekiem; tas pats attiecas arī uz aktivitātes atgūšanos pakalpojumu jomā. Gada sākumā ir augušas uzņēmumu nodarbinātības gaidas rūpniecībā un pakalpojumu sektorā. Mūsu prognozes nu ir mazliet optimistiskākas, paredzot, ka 2012.–2013. gadā tiks radīts vairāk darbavietu kā prognozējam janvārī. Ņemot vērā pašreizējos darbaspēka apsekojuma datus (CSP tos vēl koriģēs ar 2011. gada tautas skaitīšanas rezultātiem), prognozējam, ka 2013. gadā bezdarba līmenis samazināsies vidēji zem 12%.

Uzņēmumi ir piesardzīgi ar algu paaugstināšanu, joprojām lielu uzmanību veltot izmaksām. Algu spiediens valsts sektorā pakāpeniski sāk pieaugt, taču faktiskais pieaugums varētu notikt ne agrāk kā šī gada otrajā pusē (un arī tad tikai nelielai daļai darbinieku). Privātajā sektorā uzņēmumi cenšas līdzsvarot algu un ražīguma pieaugumu, motivējot darbiniekus ar prēmēšanu un citiem labumiem, kamēr pamatalgu palielina tikai dažiem.

Paredzam, ka šogad mēneša vidējā nominālā neto darba alga augs par 4% un par 5.5% nākamgad, bet iespējams arī straujāks kāpums. Spiediens darba tirgū pakāpeniski pieaug un saspīlējums var saasināties jau 2013. gadā. Reģistrētā bezdarba līmenis Rīgā pašlaik ir jau zem 8% un strauji tuvojas līmenim, kad sāk pieaugt spiediens uz algām. Ja netiks veikti pasākumi, ar mērķi mazināt strukturālo bezdarbu un atgriezt darba tirgū neaktīvos iedzīvotājus (it īpaši reģionos), prasmju un reģionālās nesabalansētības kļūs arvien akūtākas. Tas jau tuvākajā nākotnē var

izraisīt atalgojuma pieaugumu, kas būtiski pārsniedz ražīguma pieaugumu.

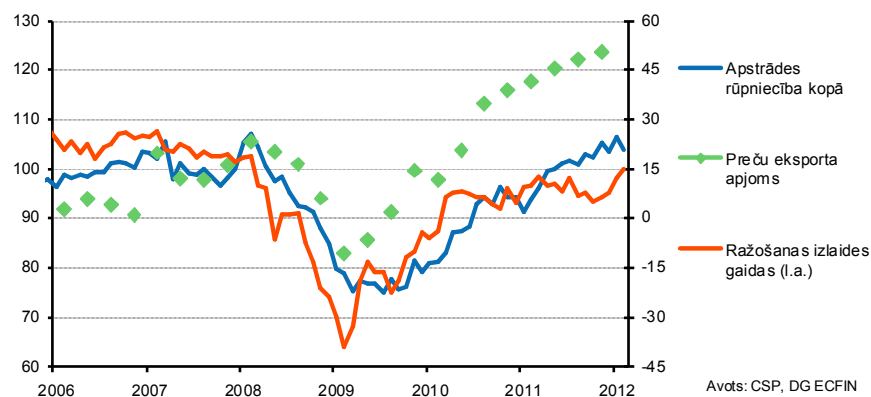
Recesijas laikā darbaspēka nodokļi tika paaugstināti, turklāt nodokļu īpatsvars kopējās darba dēvēju darbaspēka izmaksās Latvijā ir augstāka nekā kaimiņvalstīs un vidēji ES. Pašlaik politikas līmenī tiek apspriesti iespējamie darbaspēka nodokļu samazināšanas varianti. Šo nodokļu samazināšana palielinātu mājāsaimniecību pirktspēju, ļaujot uzņēmumiem nepalielināt tik daudz bruto algu un kopējās darbaspēka izmaksas. Taču, ņemot vērā, ka darbaspēka nodokļu samazināšana var pasliktināt valsts budžetu un palielināt spiedienu uz inflāciju, tie diez vai tiks īstenoti prognozes periodā – drīzākais iespējamais laiks ir 2013. gada otrā puse, bet ticamāk, tikai 2014. gada sākumā. Arī samazinājumu apmēri vēl nav skaidri zināmi.

Inflācija palēninās, taču kāpuma riski pastāv

Dēļ negaidīti strauja naftas cenu kāpuma šī gada sākumā esam paaugstinājuši inflācijas prognozi 2012. gadam. Paredzam, ka vidējais patēriņa cenu kāpums Latvijā šogad sasniegs 2.8% (iepriekš 2.4%). Augsta naftas cena un vājāks eiro ietekmē arī gāzes un apkures cenas, un vēlāk atspoguļojas arī citu preču un pakalpojumu cenās. Taču, ja naftas cena pasaulē vairs nekāps un gada otrajā pusē sāks lēnām kristies (tāds ir bāzes scenārija pieņēmums), cenu spiediens 2012. gada otrajā pusē mazināsies. Gaidāms, ka šogad pārtikas cenas pasaulē būs lielā mērā stabilas. Vidējās inflācijas prognozi 2013. gadam pagaidām saglabājam nemainīgu, proti, 2.5%. Riski prognozei šogad saistīti galvenokārt ar ārzemēm, tas ir – naftas cena. Nākamgad pieaugs arī vietējo risku loma – ja darba tirgū pieaugs saspīlējums un algu kāpums būs straujāks, uzņēmumiem būs vieglāk celt savu izstrādājumu vai pakalpojumu cenu.

Māstrihtas cenu stabilitātes kritēriju 2013. gada sākumā Latvija var izpildīt, bet šī mērķa sasniegšana kļūst arvien izaicinošāka. Pirmkārt, dēļ augstākas energoietilpības naftas cenu kāpums Latvijas inflāciju, iespējams, paaugstina straujāk nekā lielā daļā citu ES valstu. Turklāt ES vajās valstīs

Apstrādes rūpniecība un eksports (s.i.), 2007=100

Avots: CSP, DG ECFIN

ieslīgst dziļāk recesijā un tajās inflācijas līmenis pazeminās straujāk. Tādēļ izpildīt inflāciju kritēriju būs grūtāk. Otrkārt, dēļ recesijas un parāda krīzes eiro zonā vēlme un iespējas uzņemt monetārajā savienībā jaunus dalībniekus ir neskaidra.

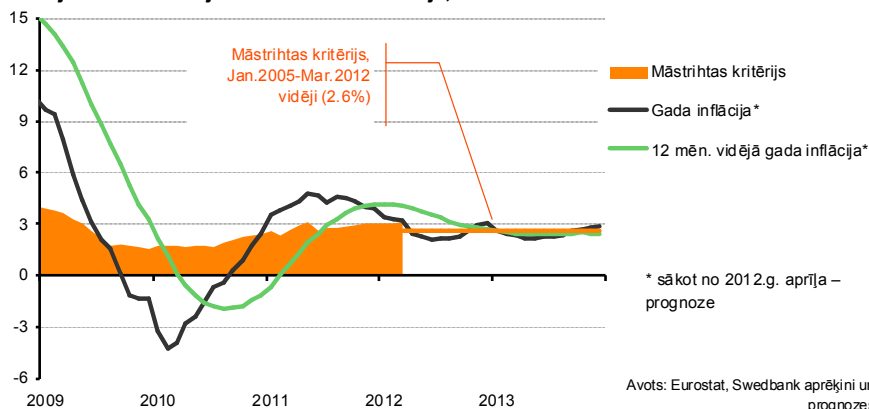
Neatkarīgi no tā, vai 2014.gadā Latvija pievienosies eiro zonai vai nē, cenu stabilitāte ir jāsauglabā, lai aizsargātu patērētāju pirktspēju un ārējo konkurētspēju. Tādi strukturālie pasākumi kā konkurences spēcīgāšana un energoefektivitātes uzlabošana, lai mazinātu naftas cenu kāpuma ietekmi, ir būtiski ilgtspējīgai izaugsmei.

Augstāks optimisms veicina mājsaimniecību patēriņu

Mēs mazliet paaugstinām mājsaimniecību patēriņa prognozi 2012.–2013.gadam. Šogad galvenais iemesls ir spēcīgais patērētāju optimisms un mazumtirdzniecības pieaugums gada sākumā. Nākamgad spēcīgāks eksports uzlabos mājsaimniecību optimismu un attiecīgi – patēriņa pieaugumu.

Mājsaimniecību patēriņš pērn auga straujāk nekā ienākumi (t.i., darba samaksa un pensijas) un tas pats gaidāms arī šogad. Turīgākās mājsaimniecības, kurām ir būtiska loma kopējā privātā patēriņa pieaugumā, nereti gūst arī kapitāla ienākumus. Iespējams, uzņēmumu visumā labie pagājušā gadā rezultāti iedrošināja turīgākās mājsaimniecības tērēt vairāk. Neto pārskaitījumu apmērs privātpersonām uz Latviju (t.sk. emigrantu naudas sūtījumi) 2011.gadā sasniedza aptuveni 4% no

Latvijas SPCI inflācija un Māstrihtas kritērijs, %

IKP (turpat 6% no privātā patēriņa). Cits faktors, kas varētu būt veicinājis patēriņu, ir ienākumi ēnu ekonomikā, kas oficiālajā darba samaksas statistikā neparādās.

Mājsaimniecību vēlme uzkrāt pērn saruka, taču ir pazīmes, ka zemākā un vidējā ienākuma grupu mājsaimniecības šī gada sākumā atkal ir sākušas palielināt uzkrājumus. Tas ir labs piesardzības apliecinājums. Kopējais mājsaimniecību depozītu apmērs bankās šogad saglabājas stabils, jo turīgākās mājsaimniecības samazina depozītus, visticamāk, lai šos līdzekļus ieguldītu peļņošākās aktīvu klasēs (šobrīd ir vēsturiski ļoti zemas depozītu procentu likmes). Mājsaimniecības turpina mazināt parādu slogu (samazinājies kredītu apmērs un kritušās procentu likmes), jaunā kredītēšana pieaug ļoti lēni. Tuvāko divu gadu perspektīvā mājsaimniecības turpinās samazināt parādsaistību nastu, jo jaunizsniegtie kredīti nespēs kompensēt iepriekš izsniegto kredītu amortizāciju.

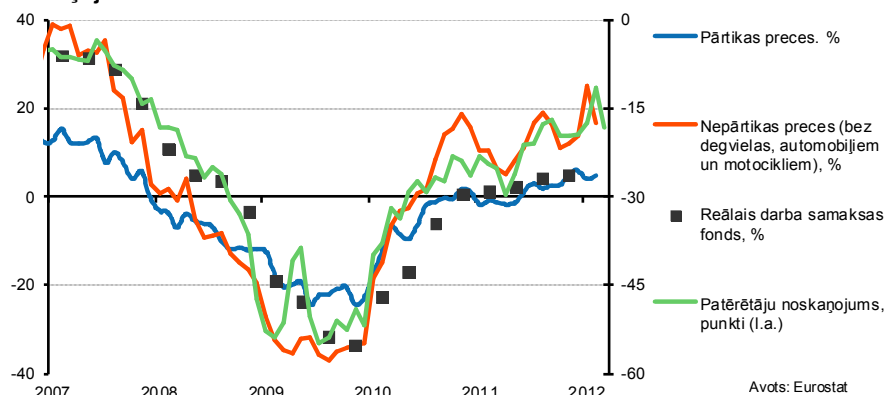
Uzmanīgi ar budžeta tēriņiem!

Valsts budžeta stāvoklis ir labāks nekā gaidīts. Salīdzinot ar pērnā gada, nodokļu ieņēmumi pirmajā ceturksnī bija par 17% augstāki un par 10% pārsniedza plānoto, jo ekonomikas aktivitāte gada sākumā vēl arvien bija samērā spēcīga. Pirmajā ceturksnī valdības budžeta deficīts bija 0.9% no prognozētā gada IKP (pirms gada 1.6%).

Līdz ar labākiem ieņēmumiem budžetā, aug spiediens šos līdzekļus novirzīt papildus tēriņiem. Mūsprāt valdībai ļoti jāuzmanās ar tēriņu palielināšanu, jo īpaši dēļ vēl arvien trauslās situācijas eiro zonā un spēcīgiem negatīviem riskiem. Lai gan atsevišķas izdevumu pozīcijas tiks palielinātas, valdībai lielā mērā izdosies ierobežot tēriņu pieaugumu un budžeta deficīts šogad būs vien nedaudz virs 2% no IKP. Esam koriģējuši augšup valdības patēriņa prognozi 2012.gadam dēļ labākiem rezultātiem 2011.gadā. Valdības patēriņš nākamgad pieaugs, jo to atļaus situācija budžetā. Budžeta deficīts turpinās samazināties atbilstoši ES pieņemtajiem jaunajiem fiskālās ilgtspējas noteikumiem. Sagaidām, ka Latvija varēs izpildīt Māstrihtas budžeta deficīta kritēriju bāzes scenārija ietvaros.

Līdz ar jauno Saeimu, daudzi iepriekšējie tabu, šķiet, ir pazuduši un notiek aktīvas diskusijas par izglītības, veselības aprūpes, sociālās apdrošināšanas, nodokļu un reģionālās attīstības politiku reformām, bet līdz šim būtisku un visaptverošu pārmaiņu vēl nav. Ir ļoti svarīgi turpināt un paātrināt reformu īstenošanu, jo tuvojoties vēlēšanām lēmumu

Mazumtirdzniecības un darba samaksas fonda gada izmaiņas un patērētāju noskaņojums

pieņemšana parasti kļūst grūtāka (pašvaldību vēlēšanas notiks 2013.gada vasarā, Saeimas vēlēšanas – 2014.gada rudenī). Aicinām skatīties uz šīm reformām no darba tirgus aspekta – lai mazinātu saspīlējumu, jāsamazina strukturālais bezdarbs, jāpaaugstina darbspējīgo iedzīvotāju aktivitāte darba tirgū un jāmazina reģionālās atšķirības.

*Lija Strašuna
Mārtiņš Kazāks
Dainis Stikuts*

Saīsinājumi:

ĀTI	– ārvalstu tiešās investīcijas
CSP	– Latvijas centrālā statistikas pārvalde
ECB	– Eiropas Centrālā banka
EFSF	– Eiropas Finansiālās stabilitātes fonds
EK	– Eiropas komisija
ES	– Eiropas savienība
ESM	– Eiropas Stabilitātes mehānisms
IKP	– iekšzemes kopprodukts
LB	– Latvijas Banka
LTRO	– ilgtermiņa refinansēšanas operācijas
NVS	– Neatkarīgo valstu savienība
PMI	– iepirkumu menedžeru indekss
SPCI	– saskaņotais patēriņa cenu indekss
VDI	– vienības darbaspēka izmaksas
s.i.	– sezonāli izlīdzināti dati
l.a.	– labā ass
pp	– procentpunkti

Swedbank ekonomisko pētījumu daļa:

Zviedrija

Cecilia Hermansson Grupas galvenā ekonomiste Galvenā ekonomiste Zviedrijā	+46 8 5859 7720	cecilia.hermansson@swedbank.se
Magnus Alvesson Vecākais ekonomists	+46 8 5859 3341	magnus.alvesson@swedbank.se
Jörgen Kennemar Vecākais ekonomists	+46 8 5859 7730	jorgen.kennemar@swedbank.se
Anna Ibegbulem Asistente	+46 8 5859 7740	anna.ext.ibegbulem@swedbank.se

Igaunija

Annika Paabut Galvenā ekonomiste Igaunijā	+372 888 5440	annika.paabut@swedbank.ee
Elina Allikalt Vecākā ekonomiste	+372 888 1989	elina.allikalt@swedbank.ee

Latvija

Mārtiņš Kazāks Grupas galvenās ekonomistes vietnieks Galvenais ekonomists Latvijā	+371 6744 5859	martins.kazaks@swedbank.lv
Dainis Stikuts Vecākais ekonomists	+371 6744 5844	dainis.stikuts@swedbank.lv
Lija Strašuna Vecākā ekonomiste	+371 6744 5875	lija.strasuna@swedbank.lv

Lietuva

Nerijus Mačiulis Galvenais ekonomists Lietuvā	+370 5258 2237	nerijus.maciulis@swedbank.lt
Lina Vrubliauskienė Vecākā ekonomiste	+370 5258 2275	lina.vrubliauskiene@swedbank.lt
Vaiva Šečkutė Ekonomiste	+370 5258 2156	vaiva.seckute@swedbank.lt

Saistību atruna

Šī pētījuma un apskata autori ir Swedbank Ekonomikas pētījumu nodaļas ekonomisti. Ekonomikas pētījumu nodaļā ietilpst Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Zviedrijas pētniecības struktūrvienības, tā darbojas neatkarīgi no Swedbank un ir atbildīga par pārskatu veidošanu par notikumiem pasaules un vietējo tirgu ekonomikā. Šis pētījumu nodaļas darbība atšķiras no citu Swedbank struktūrvienību darbības, tādēļ šajos pārskatos paustie viedokļi var atšķirties no citu Swedbank darbinieku paustajiem viedokļiem.

Šis apskats ir balstīts uz publiski pieejamu informāciju, kas tiek uzskatīta par uzticamu, un atspoguļo ekonomistu personīgo un profesionālo viedokli par šādu informāciju. Apskats atspoguļo ekonomistu izpratni par attiecīgo informāciju apskata sagatavošanas brīdī, un apstākļu mainīšanās dēļ šī izpratne var attiecīgi mainīties.

Šis apskats ir tapis, izmantojot analītiķu labākās prasmes, un pēc visas viņu rīcībā esošās informācijas šis apskats ir pareizs un precīzs, taču ne Swedbank, ne jebkurš cits Swedbank piederošs uzņēmums, ne jebkurš saistītais uzņēmums, nedz arī to vadītāji vai darbinieki nav atbildīgi par jebkādiem tiešiem vai netiešiem zaudējumiem vai kaitējumu, kas radies sakarā ar apskatā konstatētām nepilnībām vai neprecizitātēm.

Swedbank uzņēmumiem, iespējams, var piederēt apskatā minēto uzņēmumu daļas vai akcijas un tie, iespējams, šādiem uzņēmumiem sniedz finanšu pakalpojumus (kreditēšanas u.c. pakalpojumus). Minētie apstākļi var ietekmēt šādu uzņēmumu saimniecisko darbību un emitēto vērtspapīru cenas.

Šis apskats ir tikai un vienīgi informatīvs. Šo apskatu nekādā veidā nevar uzskatīt par Swedbank, tās vadītāju vai darbinieku solījumu vai garantiju, ka apskatā aprakstītie apstākļi patiešām piepildīsies vai ka prognozes izrādīsies patiesas. Šis apskats nav uzskatāms par ieteikumu ieguldīt vērtspapīros vai, balstoties uz šo apskatu, slēgt jebkādus citus finanšu darījumus. Swedbank, tās vadītāji un darbinieki nav atbildīgi par jebkādiem zaudējumiem, kas apskata lietotājam var rasties, uzticoties tajā sniegtajai informācijai.

Lūdzu ņemt vērā, ka notikumu prognozēšana ekonomikas vidē ir zināmā mērā teorētiska un faktiskā situācija var izrādīties savādāka, kā tiek uzskatīts šajā apskatā.

JA ESAT IZLĒMUŠI RĪKOTIES, PAMATOJOTIES UZ ŠO APSKATU, LŪDZAM ŅEMT VĒRĀ, KA VISU AR TO SAISTĪTO RISKU JŪS PILNĪBĀ UZŅEMATIES PATS UN JŪSU PIENĀKUMS IR PAŠAM PĀRBAUDĪT UN IZVĒRTĒT ATTIECĪGĀS RĪCĪBAS EKONOMISKO PAMATOTĪBU UN SAISTĪTOS RISKUS.